

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	พื้นที่ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการความขัดแย้งทรัพยากรน้ำ: กรณีศึกษากลุ่มน้ำย่อยแม่ศึก ในตำบลปางหินฝน ตำบลแม่ศึกและตำบลช่างเคิ่ง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
ผู้เขียน	นายชาญยุทธ เทพา
ปริญญา	วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	อาจารย์ ดร. สิริธินันท์ ประพูนนิตินสาร

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะพื้นที่ทางการเมืองทั้ง โครงสร้างอำนาจและทรัพยากรที่มีอยู่ รวมถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับหน่วยงานและ องค์กรที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภาครัฐ องค์กรเอกชนและองค์กรภาคประชาชนในการจัดการความขัดแย้งทรัพยากรน้ำที่ซับซ้อนในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยแม่ศึก และ2) เพื่อศึกษาภาวการณ์สิ้นไหลของคู่ขัดแย้ง และ คู่ขัดแย้งนั้นๆ ใช้อำนาจที่มีอยู่ได้เข้าไปสร้างความสัมพันธ์และใช้อำนาจที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมถึงทรัพยากร ในพื้นที่ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อการจัดการความขัดแย้งดังกล่าว

วิธีการศึกษาวิจัยเป็นการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการเก็บแบบสอบถามครัวเรือนจำนวน 135 ตัวอย่างในกลุ่มน้ำและทำการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 45 ตัวอย่าง การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การประชุมกลุ่มย่อย และวิเคราะห์เชื่อมโยงกับข้อมูลทุติยภูมิ ข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ ข้อมูลภาคสนามและกรณีความขัดแย้งทรัพยากรน้ำ 2 กรณี เป็นต้นซึ่งผลการศึกษาพบว่า มลเหตุที่นำมาซึ่งความขัดแย้งในกลุ่มน้ำย่อยแม่ศึกพบว่า จากพัฒนาการเชิงพื้นที่ การเปลี่ยนแปลงเข้าสู่การผลิตเชิงพาณิชย์ของชุมชนอันเป็นผลพวงมาจากนโยบายการพัฒนาของรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาบนพื้นที่สูง ในขณะที่เดียวกันก็มี การขยายอำนาจรัฐเข้ามาควบคุมจัดการทรัพยากรของชุมชนมากขึ้นตามลำดับ ประกอบกับการเข้ามาของกลุ่มทุนที่ทำให้เกิดภาวการณ์แตกตัวทางสังคม ส่งผลให้เกิดระบบการผลิตและใช้ทรัพยากรอย่างเข้มข้นและนำมาซึ่งการแย่งชิงทรัพยากรเพื่อการผลิตในขณะที่ทรัพยากรมีขีดจำกัดของการรองรับ จนกลายเป็นปัญหาความขัดแย้งของกลุ่มผู้นำหลายฝ่ายในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ย่อยศึกซึ่งมีความซับซ้อนและความเป็นพลวัตของปัญหา

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่ายนั้นที่ผ่านมาเป็นปฏิบัติการการขับเคลื่อนทางอำนาจเพื่อต่อรองและจัดการกับปัญหาของแต่ละฝ่ายเพื่อสร้างความชอบธรรม ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับแหล่งอำนาจต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการอย่างหลากหลาย เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองให้กับตนเองและลดอำนาจของอีกฝ่ายหนึ่ง ในขณะเดียวกันกลุ่มผู้เสียเปรียบจากปฏิบัติการก็มีปฏิสัมพันธ์กับแหล่งอำนาจใหม่เพื่อโต้กลับและเพื่อสร้างความชอบธรรมใหม่ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ด้วยนโยบายการกระจายอำนาจสู่การปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้เกิด“องค์การบริหารส่วนตำบล” ซึ่งเป็นองค์กรและแหล่งอำนาจใหม่ที่ทั้งหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน องค์กรภาคประชาชนได้คาดหวังให้เข้ามาจัดการทรัพยากรและการจัดการความขัดแย้งเนื่องจากมีทั้งทรัพยากรงบประมาณและอำนาจการจัดการอย่างชอบธรรมจากรัฐ การศึกษาครั้งนี้พบว่า ในกรณีความขัดแย้งในปี พ.ศ.2540 และ ปี พ.ศ.2546 ได้ชี้ให้เห็นว่า การจัดการความขัดแย้งเรื่องทรัพยากรน้ำที่ผ่านมา องค์การบริหารส่วนตำบลกลับเข้าไปมีบทบาทในการจัดการความขัดแย้งดังกล่าวได้ไม่ตรงจุด มีข้อจำกัดและมีศักยภาพไม่เพียงพอในการจัดการความขัดแย้งทรัพยากรน้ำเท่าที่ควร ซึ่งพบว่า

1) องค์การบริหารส่วนตำบล ไม่สามารถใช้อำนาจทางกฎหมายที่ได้มาเนื่องจากยังมีข้อจำกัดทั้งเรื่องการเข้าซื้อทางกฎหมายกับหน่วยงานอื่นของรัฐ และการจัดการที่ไม่เป็นเอกภาพอย่างแท้จริงยังพบการแทรกแซงในระดับต่าง ๆ และอำนาจจัดการแท้จริงยังคงขึ้นอยู่กับรัฐส่วนกลางอยู่นั่นเอง อีกทั้งยังให้ความสำคัญการพัฒนาส่วนใหญ่ไปในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานอยู่

2) จากข้อจำกัดดังกล่าว กลับพบว่ากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลับได้เข้าไปใช้พื้นที่ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลในสองลักษณะด้วยกันคือ ลักษณะแรก การเข้าไปใช้ทรัพยากรและงบประมาณเพื่อการเข้าถึงทรัพยากรน้ำที่แต่ละฝ่ายต้องการได้ เช่น การจัดการเครื่องสูบน้ำ โครงการสร้างอ่างกักเก็บน้ำ เป็นต้น ลักษณะที่สอง การสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่ายอย่างซับซ้อน เพื่อเข้าแย่งชิงพื้นที่ทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลในการสร้างความชอบธรรมและเพิ่มอำนาจการต่อรองให้กับกลุ่มตนเองในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากร แต่ปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นปฏิสัมพันธ์ชั่วคราวที่มีภาวะสิ้นไหลของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่ายขึ้นอยู่กับ จุดขึ้น เดิมพันของแต่ละฝ่ายจากบริบทและเงื่อนไขของปัญหา ซึ่งเหล่านี้ได้ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลกลายเป็น “พื้นที่ทางการเมือง” ที่มีการแย่งชิงและถูกใช้เป็นเพียงแหล่งอำนาจหนึ่งในการสร้างความชอบธรรมชั่วคราวในเวทีความขัดแย้งที่ยังดำเนินต่อไปอย่างเป็นพลวัต บนวิถีการผลิตของทุนนิยมที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรอย่างเข้มข้นทุกขณะเช่นกัน ดันต่อสำคัญของปัญหาที่เป็นระบบการผลิตและการใช้ทรัพยากรอย่างเข้มข้นดังกล่าวกลับถูกละเลยไม่ถูกนำมาจัดการแต่อย่างใด

Thesis Title Political Space of Tambon Administrative Organizations in Water Resource Conflict Management: A Case Study of Mae Suek Sub-watershed in Tambon Pang Hin Fon, Tambon Mae Suek and Tambon Chang Khoeng, Amphoe Mae Chaem, Changwat Chiang Mai

Author Mr. Chanyuth Tapa

Degree Master of Science
(Sustainable Land Use and Natural Resource Management)

Thesis Advisor Lecturer Dr. Sidthinat Prabudhanitisarn

ABSTRACT

The purposes of this study were 1) To study the sub-district administration as political space in terms of power structure and available resource including the power relations with the government and private institutes and organizations and people organizations in the management of the complicated water resource conflict in Mae Suek Sub-watershed; 2) To study the flexibility of the conflict between two parties, their use of formal and informal power in establishing relation and the sub-district administrative organization's resource of political space in the conflict management.

The research was done quantitatively and qualitatively. In doing so, 135 sampled households in the watershed were asked to complete the questionnaires. Moreover, the in-depth interview was conducted among 45 sampled households. The data was collected from participant observation, small group meetings, and the analysis of secondary data for instance, geographic information system, site data and two conflicts over water resource, as well.

It was found that the causes of the conflict in Mae Suek Sub-watershed were land development and commercial production in the community resulting from the government policy used to develop and solve the problems in the highland. In addition to, the increasing expansion of government power to control community resource, the coming of capitalist led to the social differentiation, intensive production system and resource usage. Eventually, there was the conflict among many groups in Mae Suek Sub-watershed which became complicated and the dynamic of problem.

The interaction among stakeholders was the practice of power movement to solve the problem and negotiate for legitimacy through formal and informal interaction with power source. This was done to increase their own power of negotiation and decrease the other's. Nevertheless, the advantaged group interacted with the new power source to fight back and claim their legitimacy to utilize water resource endlessly.

With the decentralization policy, the sub- district administrative organization was the new power source. Government, private and people organizations also expected the sub- district administrative organization to manage resource and conflict because of its resource, budget and legitimate power from the government. From the conflicts in 1997 and 2003, it was suggested that the role of the sub- district administrative organization in the conflict over water resource management was limited and ineffective as follows;

1) The sub- district administrative organization could not use its power since there was the limit of the redundancy law among government organizations, the disunited management and the interference in various ranks in the organization. Besides, the real power in management still depended on the central government. Furthermore, the sub- district administrative organization mainly concentrated on the infrastructure development.

2) From the limit stated above, it was shown that the stakeholders used the political space in the sub- district administrative organization in two ways. Firstly, resource and budget for example, water pump, reservoir construction project and etc were used to access water resource each party needed. The other way was the complicated interaction establishment among stakeholders. This was done to contest the political space in the sub- district administrative organization to get legitimacy and increase negotiating power in resource access of each party. However, this interaction was temporary and flexible depending on the stand point and the benefit of each party under the context and condition of the problem. Consequently, the sub- district administrative organization became "the political space" in where there were the contestation and the use of power to get temporary legitimacy in dynamic conflict management based on the capitalist production resulting in the change of the intensive use of resource. Yet, the causes of the problem which were the production system and the intensive use of resource were still ignored and unmanaged.